

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A grammar of Tadaksahak a northern Songhay language of Mali
Christiansen-Bolli, R.

Citation

Christiansen-Bolli, R. (2010, March 31). *A grammar of Tadaksahak a northern Songhay language of Mali*. *Berber Studies*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/15180>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/15180>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

12. Samenvatting

A Grammar of Tadaksahak, a Northern Songhay Language of Mali geeft een beschrijving van de taal Tadaksahak, die gesproken wordt door de Idaksahak, een groep van ongeveer 30.000 personen in het oostelijkste deel van Mali, rond de plaats Menaka.

Noordelijk Songhay is een tak van de Songhay taalfamilie waarin men veel kenmerken terugvindt die ook voorkomen in de verder niet verwante Berbertalen, waaronder het Tamasheq. Typische kenmerken van het Tamasheq vindt men overal in deze beschrijving, onder andere bij de klanken, de lettergreepstructuur, de woordvorming en vooral ook in de werkwoordelijke afleidingen. Op veel andere punten komt het Tadaksahak duidelijk met de meeste andere Songhay-talen overeen.

In Hoofdstuk 1 wordt informatie gegeven over de woonplaats van de sprekers, de klassificatie van de taal, eerder onderzoek door andere auteurs, dialectale variatie en enige sociale en historische bijzonderheden van de groep.

In Hoofdstuk 2 wordt de klankleer behandeld. Gesloten lettergrepen zijn gebruikelijk, evenals lettergrepen die beginnen met een klinker en eindigen in een medeklinker. Ook open lettergrepen komen voor. Opvallend zijn de faryngale medeklinkers en de serie gefaryngaliseerde alveolaren. In principe kan iedere medeklinker aan

het einde van een lettergreep optreden en daarom zijn consonantclusters met verschillende medeklinkers gewoon. Het deel over de klinkers toont een lengtecontrast aan voor vijf basale klinkers. Alleen sjwa treedt uitsluitend in een korte variant op. Het blijkt dat de realisatie van de klinkers niet altijd even duidelijk is. In onbeklemtoonde lettergrepen bestaat een neiging hen centraler uit te spreken. In het deel over klankregels worden verschijnselen als de assimilatie van /n/, sibilantenharmonie, klinkersamentrekkingen en gevallen van hersyllabificatie voorgesteld. Het laatste deel van het hoofdstuk laat de verschillende klemtoonpatronen in woorden zien.

In het derde hoofdstuk komt de vormleer van de taal aan bod. Meerdere onderdelen van de werkwoords-morfologie en allerlei nominalisatie-strategieën lijken wel direct uit een grammatica van een Berber-taal te stammen. Er wordt aangetoond dat werkwoordsafleidingen worden overgenomen uit het Tamasheq bij causatieven, reciproken, middels en ook passief (dat een eigen vorm heeft). Daarenboven ondergaat iedere werkwoordsstam die oorspronkelijk uit het Songhay komt bij werkwoordsafleiding suppletie, en wordt het semantische equivalent uit het Tamasheq gebruikt. Een ander kenmerk dat niet uit het Songhay stamt vindt men in de vervoeging van het werkwoord. Het voornaamwoord dat het onderwerp aangeeft wordt aan het werkwoord gevoegd, en is altijd aanwezig, ook als er een lexicaal subject is.

De vormleer van het naamwoord wordt in het tweede deel van het hoofdstuk beschreven. Naamwoorden kunnen twee basisstructuren hebben, één met een voorvoegsel dat getal aangeeft en één zonder. Sommige naamwoorden zijn voor geslacht gemarkeerd, maar er is geen congruentie wat betreft geslacht. Meervouden worden op verschillende manieren gevormd, bijvoorbeeld door een meervoudssuffix, een meervoudsprefix, een combinatie van beiden, of een meervoudsprefix in combinatie met alternerende meervoudspatronen binnen het naamwoord. Naamwoorden met een getalsvoorvoegsel gaan meestal terug op het Tamasheq, voorzover ze niet uit het Arabisch zijn ontleend. Ook bij nominalisatie wordt de gevolgde strategie bepaald door de oorsprong van het woord. Bovendien volgen *nomina agentis* en *nomina instrumentalis* het Berberse patroon door middel van voorvoegsels. Terwijl samengestelde woorden in het Songhay een zeer productief verschijnsel vormen, is dit niet het geval in het Tadaksahak. De voornaamwoorden komen aan bod, alsook de achterzetsels en de enkele voorzetsels. Een groter deel is gewijd aan de beschrijving van de manier waarop bijvoeglijke naamwoorden worden afgeleid van werkwoordelijke wortels. Ook hier bestaan een Songhay en een Tamasheq strategie, afhankelijk van de oorsprong van de wortel. Er blijkt echter dat het Tamasheq achtervoegsel steeds meer ook bij Songhay wortels wordt gebruikt. Het hoofdstuk sluit af met de beschrijving van de telwoorden.

In Hoofdstuk 4 wordt de zinsbouw van de taal voorgesteld, Eerst worden naamwoordgroepen behandeld. Niet minder dan vijf aanwijzende elementen kunnen het naamwoord volgen, terwijl één element er aan vooraf kan gaan. Een verdere determinator kan in iedere naamwoordgroep optreden en heeft een andere functie dan de aanwijzende elementen. Telwoorden gedragen zich in de naamwoordsgroep al naargelang hun waarde. De verschillende paradigmata worden voorgesteld, alsook de syntaxis van de naamwoordsgroep bij andere quantificerende modificatoren en bij bijvoeglijke naamwoorden.

Het volgende deel stelt de morfemen voor die Modus, Aspect en Negatie (MAN) uitdrukken. Dezen kunnen niet samen voorkomen, enigszins anders dan het geval is bij andere Songhay-talen, waar een negatie-morfeem en een modaal morfeem kunnen worden gecombineerd. Imperatieven maken onderscheid tussen enkele en meervoudige toegesprokenen, en een speciaal partikel wordt gebruikt om negatieve imperatieven te markeren.

Het volgende langere deel zet de argumentstructuur uiteen. Tadaksahak is een SVO-taal, waarin veel labiele werkwoorden voorkomen die zowel in overgankelijke als in onovergankelijke constructies voorkomen. Complementen met een *nomen verbalis* komen veel voor, en er is ook een werkwoordsklasse die twee ongemarkeerde naamwoordscomplementen heeft. Verschillende

zinscomplementen, vooral die met een complementeerder, komen aan de orde. In een korte paragraaf worden koppelwerkwoordelijke zinnen behandeld, alsook existentiële, locatieve en possessieve predicaties.

In een langere paragraaf komen de twee verschillende manieren om een betrekkelijke bijzin te maken aan bod. De constructie van de beperkende betrekkelijke bijzin bestaat uit het antecedent gevolgd door een betrekkelijke bijzin waarin voor geen enkele grammaticale functie een hernemend voornaamwoord mogelijk is. Een naamwoord kan uit een achterzetselgroep worden geëxtraheerd. De niet-beperkende betrekkelijke bijzin wordt gevormd met behulp van een schakelement *sa* dat na het antecedent staat. *sa* wordt door een volledige zin gevolgd. Relativisering van een bezitter kan uitsluitend door middel van *sa* geschieden.

Het volgende deel behandelt de verschillende structuren voor topicalisatie en focalisatie in een eenvoudige zin. Daarna komen vragen aan bod en een aantal partikels die op zinsniveau werken. In het laatste deel van dit hoofdstuk worden onderwerpen uit de samengestelde zin behandeld, zoals zinscoördinatie, voorwaardelijke bijzinnen en temporele onderschikking.

De appendices bestaan uit twee teksten met glossen, een lijst van werkwoorden van Songhay-oorsprong met hun causatieve en

passieve vormen, een woordenlijst Engels-Tadaksahak en een woordenlijst waarin alle woorden met een Songhay achtergrond worden opgesomd.

